

KINH NGHIỆM CỦA HẢI PHÒNG TRONG VIỆC TRIỂN KHAI VÀ THỰC HIỆN QUY CHẾ DÂN CHỦ Ở CƠ SỞ

■ DINH THÀNH CÔNG (*)

Trong chế độ xã hội ta hiện nay do nhân dân làm chủ, thì “dân chủ vừa là mục tiêu, vừa là động lực cho sự nghiệp đổi mới, xây dựng và bảo vệ tổ quốc xã hội chủ nghĩa, thể hiện mối quan hệ gắn bó mật thiết giữa Đảng, Nhà nước và nhân dân” (Nghị quyết Đại hội X của Đảng).

Ở Hải Phòng, từ thực tiễn sinh động trong quá trình lãnh đạo và phát huy vai trò tích cực của nhân dân tham gia vào các hoạt động xây dựng và bảo vệ thành phố, quyền làm chủ của nhân dân đã được cụ thể hóa thành phương châm “Dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra”. Sáng tạo này đã được tổng kết và ghi vào báo cáo chính trị của Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VI.

Sau khi có Chỉ thị số 30-CT/TW ngày 18/2/1998 của Bộ Chính trị về xây dựng và thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở (sau đây viết tắt là QCDC) và Chỉ thị số 22/1998/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ; các Nghị định số 29, 79, 71, 07 của Chính phủ về thực hiện QCDC, Ban Thường vụ thành ủy Hải Phòng đã ban hành các quyết định: thành lập Ban chỉ đạo, ban hành Quy chế làm việc; phân công nhiệm vụ cho các thành viên Ban chỉ đạo và các tổ công tác QCDC của thành phố; đồng thời chỉ đạo các cấp ủy thường xuyên củng cố, kiện toàn, đặc biệt là bổ sung, hoàn thiện quy chế hoạt động và phân công trách nhiệm từng thành viên trong

Ban chỉ đạo phù hợp với từng thời kỳ và yêu cầu của việc thực hiện dân chủ ở các loại hình cơ sở. Phát huy có hiệu quả vai trò của các tổ công tác, nhất là các đồng chí tổ trưởng ở 4 tổ công tác: xây dựng và thực hiện QCDC ở cấp xã (Giám đốc Sở Nội vụ làm Tổ trưởng); ở cơ quan hành chính, đơn vị sự nghiệp, dịch vụ công; ở doanh nghiệp; ở lực lượng vũ trang để giúp Ban chỉ đạo triển khai tổ chức thực hiện QCDC ở các loại hình cơ sở.

Nhận thức rõ vai trò của các cấp chính quyền trong việc thực hiện QCDC ở cơ sở; thực hiện sự chỉ đạo của Thường vụ Thành ủy, Ủy ban nhân dân (UBND) thành phố Hải Phòng đã tổ chức quán triệt, triển khai các chỉ thị, nghị định về thực hiện dân chủ tới cán bộ chủ chốt toàn thành phố và ban hành bộ QCDC tạm thời ở 4 loại hình cơ sở bắt đầu thực hiện từ tháng 4/1998 và chỉ đạo thực hiện thí điểm tại 34 đơn vị; đồng thời giao nhiệm vụ cụ thể cho thủ trưởng các cơ quan, đơn vị có trách nhiệm triển khai, thực hiện.

Chủ trương của Trung ương và Thành ủy Hải Phòng là mở rộng dân chủ đại diện và dân chủ trực tiếp đã được UBND thành phố cụ thể hóa bằng nhiều văn bản pháp luật liên quan đến nhiều lĩnh vực; nhất là những lĩnh vực đang có nhiều bức xúc trong nhân dân như: ban hành Quyết định thực hiện một số biện pháp ngăn chặn tiến tới chấm dứt tệ gây phiền hà, sách nhiễu, tiêu cực trong cán bộ, công chức cơ quan hành chính nhà nước thành phố; Quy định

(*) Giám đốc Sở Nội vụ Thành phố Hải Phòng

về thực hiện dân chủ trong công tác giải phóng mặt bằng khi nhà nước thu hồi đất; Kế hoạch về thực hiện “Năm Dân vận chính quyền” năm 2009–2010... Đặc biệt, sau khi Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn được ban hành, UBND thành phố đã sớm ban hành Kế hoạch triển khai thực hiện với quy định quan trọng là giao nhiệm vụ cho UBND cấp xã hàng năm xây dựng kế hoạch thực hiện dân chủ thành một phần của kế hoạch phát triển kinh tế – xã hội của địa phương trong năm đó và phải được UBND cấp huyện phê duyệt.

Thực hiện QCDC ở cơ sở và Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn được gắn liền với thực hiện cải cách hành chính và trách nhiệm người đứng đầu, trong đó khâu đột phá là cải cách thủ tục hành chính. Trong 3 năm liên (2006–2008), thành phố Hải Phòng chọn chủ đề về cải cách hành chính; đẩy mạnh công tác cải cách hành chính ở tất cả các sở, ban, ngành, địa phương, đơn vị. Đã có 18/18 sở, 15/15 huyện, quận, 22¹/223 xã, phường, thị trấn xây dựng bộ phận tiếp nhận hồ sơ và trả kết quả theo cơ chế “một cửa” (*2 phường mới thành lập chưa xây dựng xong trụ sở*); trong đó 11 huyện, quận, 21 xã, phường, thị trấn áp dụng mô hình bộ phận “một cửa” liên thông, hiện đại (*năm 2010 tiếp tục thực hiện thêm 2 huyện, quận và 20 xã, phường, thị trấn*). Có 16 sở, 25 đơn vị sự nghiệp, 13 huyện, quận, 43 xã, phường, thị trấn áp dụng hệ thống quản lý chất lượng theo tiêu chuẩn TCVN ISO 9001:2000. UBND thành phố Hải Phòng đã ban hành bộ thủ tục hành chính thuộc thẩm quyền giải quyết của UBND cấp huyện và cấp xã; 19 bộ thủ tục hành chính thuộc thẩm quyền giải quyết của 19 sở, ngành và đang tích cực rà soát, cắt bỏ bớt, đảm bảo giảm thủ tục trên 30%.

223/223 xã, phường, thị trấn đã thành lập Ban chỉ đạo thực hiện QCDC và xây dựng được quy chế hoạt động của cấp mình; có sự phân công các thành viên UBND, cán bộ, công chức phụ trách các lĩnh vực cũng như từng địa bàn dân cư; xây dựng quy định về thực hiện dân

chủ, kế hoạch thực hiện dân chủ hàng năm của địa phương theo đúng yêu cầu của thành phố. Các cấp chính quyền địa phương phối hợp với Ủy ban Mặt trận Tổ quốc cùng cấp chỉ đạo, tổ chức thực hiện có nề nếp việc lấy phiếu tín nhiệm đối với các chức danh Chủ tịch, Phó chủ tịch HĐND, UBND cấp xã; đồng thời thường xuyên tạo điều kiện cho Ban thanh tra nhân dân hoạt động. Qua khảo sát, đánh giá có 162/223 Ban thanh tra nhân dân hoạt động có hiệu quả; 710/1.251 (đạt 57%) làng, tổ dân phố được công nhận đạt tiêu chuẩn làng, tổ dân phố văn hóa. Các làng, tổ dân phố văn hóa đều có hương ước, quy ước được xây dựng trên tinh thần dân chủ, tự quản. Đời sống nhân dân được cải thiện và nâng cao, cơ sở hạ tầng ngày càng khang trang, tỷ lệ hộ nghèo chỉ còn 4,82% (theo tiêu chí mới). Trong 10 năm (1998–2008), tổng kinh phí nhân dân tham gia đóng góp đạt hơn 13.340 tỷ đồng, tỷ lệ giải quyết đơn thư khiếu nại, tố cáo đạt 92,19% (14.616 đơn).

Đại hội, hội nghị cán bộ, công chức, viên chức là hình thức dân chủ trực tiếp của cán bộ, công nhân, viên chức (CBCNVC) và người lao động được tổ chức hàng năm trong các cơ quan, đơn vị. Thông qua hội nghị, CBCCVC và người lao động được tham gia đóng góp xây dựng các quy chế, quy định về thực hiện dân chủ ở cơ sở như: quy chế chi tiêu nội bộ, quy chế quản lý và sử dụng tài sản cơ quan, quy chế thi đua khen thưởng, thỏa ước lao động tập thể, quy định chức trách, nhiệm vụ của CBCCVC trong cơ quan, đơn vị...

Lực lượng vũ trang thành phố đã tập trung cao sự lãnh đạo, chỉ đạo thường xuyên đối với việc xây dựng và thực hiện QCDC ở cơ sở. Đã tổ chức xây dựng hệ thống các quy chế làm việc của đảng ủy, quy chế làm việc của chỉ huy; quy chế công tác chính sách, cán bộ, tài chính, thi đua, khen thưởng; phát huy tinh thần trách nhiệm, tính sáng tạo dám làm, dám chịu trách nhiệm của cá nhân; cá nhân phục tùng tổ chức; dân chủ gắn với kỷ luật, kỷ cương; tổ chức định kỳ đối thoại trực tiếp giữa chỉ huy

CHÚC MỪNG NĂM MỚI 2010

đơn vị với cán bộ, chiến sĩ góp phần xây dựng tổ chức Đảng trong sạch, vững mạnh, đơn vị vững mạnh toàn diện.

Sau 11 năm thực hiện QCDC ở cơ sở và hơn 2 năm thực hiện Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn, thành phố Hải Phòng đã chứng minh tính đúng đắn trong lãnh đạo, chỉ đạo thực hiện dân chủ ở cơ sở, được nhân dân, cán bộ, đảng viên đồng tình, ủng hộ, đem lại hiệu quả thiết thực trên nhiều mặt, góp phần làm chuyển biến đáng kể nhận thức của các cấp uỷ, chính quyền, đoàn thể, nhân dân; góp phần giữ vững ổn định chính trị từ cơ sở, tạo động lực quan trọng thúc đẩy phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội, đảm bảo cho người dân có điều kiện tham gia trực tiếp vào công tác xây dựng Đảng, chính quyền, xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh, thắt chặt mối quan hệ giữa Đảng, chính quyền, đoàn thể với nhân dân.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, thực tế thực hiện QCDC ở cơ sở chưa hoàn toàn đáp ứng mục đích, yêu cầu đặt ra.

QCDC ở cơ sở thực hiện đã 11 năm, song vẫn còn một bộ phận đơn vị sự nghiệp, doanh nghiệp nhà nước chưa triển khai thực hiện; công tác xây dựng và thực hiện QCDC ở một số nơi vẫn còn mang tính hình thức, hiệu quả còn hạn chế, chưa đảm bảo được các yêu cầu từ thực tiễn đặt ra. Công tác quán triệt, phổ biến nội dung các văn bản về thực hiện dân chủ chưa được thường xuyên. Nhận thức, trách nhiệm về thực hiện dân chủ và phát huy quyền làm chủ của nhân dân trong một bộ phận cán bộ, công chức, đảng viên và nhân dân chưa đầy đủ.

Một số cấp uỷ, chính quyền chưa quan tâm đầy đủ, thiếu chủ động, sáng tạo trong chỉ đạo thực hiện; ban chỉ đạo thực hiện QCDC ở một số cơ quan, địa phương, đơn vị chưa được bổ sung, kiện toàn kịp thời, hiệu quả hoạt động chưa cao. Sự phối hợp của chính quyền với các ban, ngành, đoàn thể trong tổ chức thực hiện QCDC chưa chặt chẽ, nhiều nơi còn thể hiện rất hình thức, kém hiệu quả; công tác kiểm tra, đôn đốc việc

thực hiện dân chủ ở cơ sở chưa thường xuyên. Việc lấy ý kiến đóng góp của nhân dân nhất là vào các công trình dự án, quy hoạch, quản lý và sử dụng đất đai và các chế độ chính sách có liên quan đến nhân dân chưa được triển khai có nề nếp, thậm chí còn biểu hiện rất hình thức...

Một bộ phận nhân dân còn lợi dụng dân chủ, gây trở ngại đối với quá trình thực hiện các nhiệm vụ chính trị của địa phương nhất là công tác giải phóng mặt bằng; thậm chí còn xảy ra tình trạng lạm dụng dân chủ gây khó khăn cho công tác lãnh đạo, điều hành của cấp uỷ, chính quyền.

Nguyên nhân khách quan:

Dân chủ là một vấn đề chính trị do trình độ kinh tế quy định. Trình độ kinh tế hiện nay ở nước ta nói chung, thành phố nói riêng chưa thể coi là điều kiện tốt nhất cho sự phát triển đầy đủ của dân chủ trong xã hội.

Còn một bộ phận đáng kể nhân dân chưa có ý thức cao và năng lực thực hành dân chủ, chưa có một nền văn hóa dân chủ ở mức cần thiết, chưa có thói quen tuân thủ pháp luật nên cũng chưa có cơ sở tốt để phát huy dân chủ một cách đúng đắn và đầy đủ.

Hệ thống các văn bản pháp luật còn thiếu đồng bộ, chưa nhất quán. Tác động của mặt trái cơ chế thị trường và hội nhập kinh tế quốc tế còn khá nặng nề.

Nguyên nhân chủ quan:

Một bộ phận cấp uỷ, chính quyền, đoàn thể nhân dân, nhất là một số cán bộ chủ chốt cấp cơ sở chưa nhận thức và phát huy đầy đủ các quan điểm, tư tưởng chỉ đạo của Trung ương, thành phố. Phương thức lãnh đạo của một bộ phận cấp uỷ đảng cơ sở còn hạn chế; chưa gắn vai trò, trách nhiệm cá nhân trong chỉ đạo, triển khai thực hiện; thiếu kiểm tra, đôn đốc việc thực hiện QCDC.

Các cơ chế, chính sách, văn bản pháp lý thường xuyên được bổ sung, thay thế nhưng chưa được tuyên truyền, phổ biến kịp thời để nhân dân hiểu, dễ gây hiểu lầm, bức xúc trong nhân dân.

CHÚC MỪNG NĂM MỚI 2010

Đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức nhìn chung trình độ, kiến thức và trách nhiệm tuy đã được nâng lên, song một bộ phận không nhỏ nhất là đội ngũ cán bộ, công chức cấp xã chưa đáp ứng được yêu cầu nhiệm vụ mới.

Sự phối hợp giữa các tổ chức trong hệ thống chính trị chưa đồng bộ; bên cạnh đó, trình độ dân trí, năng lực giám sát của nhân dân còn hạn chế; nhiều người dân còn thờ ơ với việc thực hiện QCDC, hoặc chỉ quan tâm tới quyền lợi mà xem nhẹ trách nhiệm, nghĩa vụ.

Một số bài học kinh nghiệm

Thứ nhất, cần có nhận thức, thực hành đúng đắn, đầy đủ về dân chủ và phát huy quyền làm chủ của nhân dân ở cơ sở; đặc biệt chú trọng việc thực hiện dân chủ trong hệ thống tổ chức cơ sở đảng và đảng viên; đề cao trách nhiệm lãnh đạo của cấp ủy đảng và vai trò người đứng đầu các tổ chức trong hệ thống chính trị. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục sâu rộng trong đội ngũ cán bộ, đảng viên và các tầng lớp quần chúng nhân dân về dân chủ và thực hành dân chủ ở cơ sở.

Thứ hai, xây dựng và thực hiện QCDC ở cơ sở cũng như quá trình phát huy dân chủ nói chung phải đặt dưới sự lãnh đạo của các cấp ủy đảng. Cấp ủy đảng các địa phương, cơ quan, đơn vị trong quá trình lãnh đạo thực hiện QCDC ở cơ sở không những bằng việc ra các chủ trương; nghị quyết... mà còn phải thường xuyên kiện toàn ban chỉ đạo, có quy chế, chương trình làm việc; xây dựng quy chế phối hợp hoạt động đồng bộ, thống nhất giữa Đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân; có phân công rõ người, rõ việc, rõ trách nhiệm thành viên ban chỉ đạo; có sơ kết đánh giá, rút kinh nghiệm trong công tác chỉ đạo; biểu dương các tập thể, cá nhân thực hiện tốt; đồng thời phê bình, kiểm điểm những tập thể, cá nhân thiếu trách nhiệm, làm chưa tốt.

Thứ ba, công tác cán bộ giữ vai trò quyết định đến chất lượng, hiệu quả của việc thực hiện QCDC ở cơ sở. Thực tiễn cho thấy, nơi nào đội ngũ cán bộ, công chức có năng lực trình độ,

phẩm chất đạo đức tốt, thực sự vì dân thì ở nơi đó QCDC được thực hiện một cách tự giác, nghiêm túc, đạt hiệu quả thực sự. Ngược lại nơi nào đội ngũ cán bộ, công chức kém phẩm chất, năng lực, trình độ không đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ, mất đoàn kết nội bộ, thì việc triển khai thực hiện dân chủ kém hiệu quả, hoặc thực hiện hình thức, đối phó.

Thứ tư, thực hiện QCDC ở cơ sở và Pháp lệnh Thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn phải được gắn với việc thực hiện các nhiệm vụ kinh tế – xã hội, an ninh – quốc phòng, công tác cải cách hành chính; với việc xây dựng, củng cố hệ thống chính trị ở cơ sở; xây dựng, chỉnh đốn Đảng, kiện toàn bộ máy chính quyền, nâng cao vai trò và địa vị của Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân.

Thứ năm, phải tạo sự thống nhất, đồng bộ trong triển khai thực hiện; phải coi trọng việc thể chế hóa, cụ thể hóa, việc tổ chức thực hiện trong từng lĩnh vực của các cấp chính quyền; đề cao vai trò vận động, thuyết phục, giám sát, phản biện xã hội của Mặt trận Tổ quốc và các đoàn thể nhân dân. Không ngừng nâng cao chất lượng dân chủ đại diện đi đôi với mở rộng dân chủ trực tiếp, mở rộng hơn nữa chế độ tự quản; giải quyết tốt mối quan hệ giữa dân chủ và kỷ cương, kiên quyết xử lý những phần tử lợi dụng dân chủ gây mất đoàn kết nội bộ, mất ổn định xã hội.

Đẩy mạnh việc triển khai thực hiện QCDC ở cơ sở và Pháp lệnh thực hiện dân chủ ở xã, phường, thị trấn là một giải pháp quan trọng nhằm xây dựng chính quyền trong sạch, vững mạnh. Việc triển khai thực hiện dân chủ ở Hải Phòng thời gian tới phải kết hợp thực hiện nhiều nhiệm vụ và giải pháp đồng bộ, linh hoạt và phải phù hợp với hoàn cảnh cụ thể của từng địa phương, đơn vị cơ sở, có như vậy, việc thực hiện dân chủ mới có ý nghĩa thiết thực, thực sự trở thành động lực, góp phần quan trọng vào việc xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của dân, do dân, vì dân; thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước và thành phố □